

УДК 31.36:39-7:71.72.75

<https://doi.org/10.37041/2410-4434-2021-17-3>

Олена Отич,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
Інститут вищої освіти НАПН України
м. Київ, Україна

ORCID iD [iconhttps://orcid.org/0000-0003-2686-2832](https://orcid.org/0000-0003-2686-2832)

e-mail: ndi-direktor@ukr.net

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

***Анотація.** У статті актуалізовано значення мистецтва як етнопсихологічного чинника формування соціокультурної ідентичності особистості і соціальної групи. На основі аналізу стильових особливостей мистецтва архітектури та живопису схарактеризовано відмінності соціокультурних ідентичностей представників західноєвропейської та словянської культури.*

Вивчення культурних відмінностей Східної та Західної Європи зумовило висновки, що домінуючі мистецькі стилі, характерні для культур народів, що їх населяють, корелюють з рисами їхнього національного характеру й формують відповідну їм соціальнокультурну ідентичність своїх носіїв. Так, для західноєвропейської культури характерними є готичний та романський стилі, а для православної християнської культури східних слов'ян – бароко і класицизм. Кожен із цих стилів формує національний характер певного народу, послуговуючись притаманними йому засобами: готика – через «красивість», іграшковість, «фотографічність» у зображенні людського тіла, матеріально-просторовий вираз ідеї прагнення особистості до «горнього», неземного, піднесеного; бароко – через вдавання до зовнішніх ефектів, надзвичайну помпезність, велику кількість й вибагливість деталей, пишноту, що зумовлює «декоративність» національного характеру.

Наголошено на важливості збереження й збагачення національної культури і мистецтва як «коренів» соціокультурної іденти-

чності українського народу, а також на необхідності поширення серед української молоді знань про національний характер та етнокультурні особливості українців, залучення молодих людей до культурно-мистецької діяльності як ефективного засобу виховання національної еліти.

Ключові слова: етнопсихологія, ідентичність, ідентифікація, національний характер, український народ, мистецтво, культура, мистецькі стилі, містобудування, архітектура, живопис.

Постановка проблеми. Процеси ідентифікації особистості в умовах глобалізації та диджиталізації набувають нового й багатовекторного змісту, що вимагає спрямування діяльності соціальних інститутів на одночасне формування в неї різних ідентичностей: етнічної, національної, європейської, глобальної, електронної, цифрової, культурної, громадянської тощо. Взаємозв'язок і взаємовплив цих ідентичностей, засоби й механізми їх становлення чи навпаки, розмивання, наслідки різноспрямованості процесів ідентифікації для людини та для країни, в якій вона живе, ще недостатньо досліджені, а тому утворюють своєрідну зону невизначеності.

Зауважимо, що такі процеси потребують сьогодні ґрунтовного наукового осмислення й невідкладного пошуку шляхів управління ними на рівні діяльності державних органів влади. Адже кожна із зазначених вище ідентичностей відображає сутнісні риси та ідеологію певної соціальної групи і конституюється на основі властивої їй картини світу, цінностей та архетипів, які, будучи домінантними для однієї соціальної групи, не визнаються або взагалі відмітаються іншою. Це несе у собі значне соціальне напруження й може мати непередбачувані соціальні наслідки.

Прикладом тому є святкування в Україні у 2020 році Дня Перемоги і дискусія у медіа-просторі з приводу назви війни з фашистською Німеччиною та визначення дат її початку й кінця. Не менш напружена «ідеологічна боротьба» розгорнулася в українському суспільстві навколо виступу волинського школяра Максима Ткачука на пісенному конкурсі «Stars of the Albion» (Лондон, Велика Британія) з піснею «Смуглянка», в якому одна частина інтернет-спільноти побачила «зраду» і «победобесіє», а інша – майстерне виконання улюбленої народом військової пісні. Таким чином, пісенне мистецтво стало полем відстоювання й зіткнення різних «правд», в яких антагоністично виявилися соціальна та культурна

ідентичності представників різних соціальних груп українського суспільства. Отже, мистецтво, з одного боку, є маркером соціокультурної ідентичності особистості, а з іншого, – надзвичайно впливовим засобом її формування. Дослідження цих функцій мистецтва набуває сьогодні особливого значення для України, оскільки наша держава вступила у добу боротьби ідеологій і постійних спроб змінити цивілізаційний та генетичний код українців. А у цій ситуації кожна людина неминуче робить свій екзистенційний вибір, у якому і виявляється й формується її соціальна, культурна, етнічна, національна та інші види ідентичностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із заначеної проблеми, виокремлення невирішених її частин. Різні аспекти дослідження проблеми становлення ідентичності особистості й соціальної групи обґрунтовуються в працях філософів (В. Абушенко, Г. Гачев, П. Рікер, Ю. Хабермас, Д. Чижевський, Д. Юм, П. Юркевич та ін.), істориків (М. Грушевський, І. Огієнко, М. Попович та ін.), письменників, етнографів та фольклористів (О. Воропай, Р. Герасимчук, В. Гнатюк, В. Милорадович, С. Килимник, М. Костомаров, Т. Рильський та ін.), мовознавців (Є. Тарасов, С. Тер-Мінасова, Н. Уфимцева та ін.), соціологів (П. Сорокін, А. Соґомонов та ін.), психологів (Е. Еріксон, О. Леонт'єв, М. Серов, Е. Холл, Г. Хофстед та ін.), педагогів (Г. Ващенко, Ю. Кузьменкова, Г. Філіпчук та ін.). Соціальні функції мистецтва та його вплив на соціалізацію й соціокультурну ідентифікацію особистості і соціальної групи стали предметом наукової уваги Ю. Борєва, Г. Ващенка, Г. Гачева, І. Зязюна, О. Кривцуна, І. Петрової, Л. Фейнберга та ін. Однак, незважаючи на значний інтерес учених, філософів і митців до проблеми впливу мистецтва на процеси етнічної та соціокультурної ідентифікації, до цього часу поза їх увагою лишилися стильові особливості мистецтва як маркери й водночас засоби формування соціокультурної ідентичності особистості та соціальної групи.

Тому **метою** статті є аналіз стильових особливостей словянського та західноєвропейського мистецтва як маркерів і засобів формування соціокультурної ідентичності в представників цих культур.

Виклад основного матеріалу. Аналіз культурних відмінностей Східної й Західної Європи засвідчує, що останні виявляються, передусім, у домінуючих мистецьких стилях, характерних для куль-

тур народів, що їх населяють. Зокрема, у православній християнській культурі східних слов'ян відсутні готичний та романський стилі, натомість набувають розповсюдження бароко і класицизм. Кожен із цих стилів, зумовлюючи національно-культурну ідентичність своїх носіїв, має як позитивні, так і негативні риси.

Аналізуючи їх, В. Бібіхін називає небезпекою готики її красивість, іграшковість, «фотографічність» у зображенні людського тіла, а також сухість, доктринерство, витонченість, вважаючи, що, можливо, вони стали передумовою появи інквізиції саме у західноєвропейських країнах [2, с. 13-14]. Небезпека ж бароко закладена, на думку дослідників, у прагненні до зовнішніх ефектів, надзвичайної помпезності, які підпорядковуються меті компенсувати якісні негаразди цього світу за рахунок кількісних показників у мистецтві (великої кількості й вибагливості архітектурних та скульптурних деталей [8, с. 266-267], пишноти барочної ораторії, в якій використовувалося до дванадцяти чотириголосних хорів тощо) [5, с. 70]. Породжене епохою спустошливих війн, соціальної роз'єднаності, духовних та матеріальних криз, а в Україні – національно-визвольною війною проти Польщі, бароко, поєднуючи у собі полярні полюси, більш виразно, ніж інші стилі відображало розірваність самосвідомості культури XVII століття та нецілісність людини, яка була її носієм [3, с. 383]. Екстраполюючись у площину етнокультури, мистецтво бароко переносило свою бінарність та переваженість формальними елементами на сутнісні ознаки національного характеру її представників.

З огляду на це, Д. Чижевський зазначав, що вибагливість та надмірність українського бароко справила визначальний вплив на формування не схвалюваних ним рис національного характеру українців: «Основна духовна риса барокка це «декоративність», що цінить більше широкий жест, ніж глибокий зміст, – більше розмах і кількість, ніж внутрішню якість, більше – вираз, форми вияву змісту, ніж самий зміст, одним словом – цінить більше «здаватися», ніж «бути». Але в психічній сфері стремління до «декоративності», до широкого жесту, до «імпозантності» природно веде до певної ілюзорної пишноти та маєстатности, за якою, може, нема достатньої духовної підпори, веде до певного «психічного авантюризму», що відбивається і в життю і в культурній творчості» [12, с. 21]. Водночас, Д. Чижевський звертає увагу й на позитивні риси українського національного характеру, сформовані мистецтвом

бароко, серед яких «стремління до великого та до безмежності, відсутність страху перед сполученням протилежностей» [12, с. 21].

Обґрунтовуючи духовну наступність бароко з романтизмом, філософ пов'язує поширеність останнього в українському мистецтві (особливо в літературі) зі внутрішньою його спорідненістю з українською психічною вдачею [12, с. 142]. При цьому, аналізуючи романтизм М. Костомарова, Д. Чижевський називає цікавим «пам'ятником» його романтичного світогляду погляди письменника-етнографа на українську народну пісню і поезію, в яких він високо цінує їх романтичну символіку і почуття [12, с. 152].

Яскравим проявом відмінностей соціокультурної ідентичності представників Східної й Західної Європи є архітектурне будівництво. Зокрема, для східнослов'янської культури характерна кільцево-радіальна традиція забудови, що має в основі кругову композицію й хрест (квадрат), утворений храмами й монастирями. Така композиція має об'єднувальний, характер і, на думку Л. Лебедева, абсолютно відповідає облаштуванню вівтаря православного храму [9, с. 376]. Внаслідок подібної забудови слов'янські міста та їх площі ставали ніби храмами під відкритим небом й відображали релігійно-символічне уявлення про ідеальний «град» як образ Божественної світобудови, утворений за замкненою центричною схемою з ієрархічним порядком усіх будівель, що знаходяться у ньому [9, с. 376].

Символічним образом світобудови у концентрованому вираженні був і соборний храм міста, напрям длинників і поперечників якого зазвичай узгоджувався з орієнтацією собору стосовно сторін світу й визначав розмітку будов навколо нього. Символіка прочитувалася також у вертикальній розбудові міста, в її силуеті: будинки жителів міста, що займали значну горизонтальну площину, «стелилися» по землі, асоціювалися із приземленою суєтністю людського життя, його прив'язаністю до усього тлінного, земного. Верхівки ж церков, що здіймалися над людськими забудовами, підкреслювали інший бік світобудови – більш піднесене релігійне життя, що прагне наблизитися до просвітленої небесної Божественної сфери [9, с. 376].

У західній культурі прояв ставлення до простору виявляється у лінійній системі містобудування, суворо зорієнтованій, подібно до картографічної координатної мережі, за стрілкою компасу з півночі на південь, і такої, що поділяє простір на східну й західну час-

тини стосовно головної магістральної вулиці, яка нерідко має свій порядковий номер (наприклад, Третя Авеню). Таке структурування простору поділяє його на квадрати, що дозволяє з найбільшою точністю визначити місце знаходження конкретного об'єкта, оскільки в адресі, окрім нумерації будинків, є й вказівка на сторону світу [6, с. 42]. Таку лінеарність забудови Ю. Кузьменкова пов'язує із лінеарністю образу мислення, притаманною носієві західної культури, за якої йому більш зручно й звично співвідносити, або «прив'язувати», конкретну людину до чітко визначеного місця [6, с. 42]. Східнослов'янське ж містобудування характеризує, на переконання дослідниці, таку рису національного характеру як цілісність світосприйняття, «національно-синтетичний» образ мислення [6, с. 42].

Відображенням сутності цієї цілісності стала одна з ключових категорій слов'янського світу – «соборність», яка походить від старослов'янського слова «собор», сутність якого – «згуртування», «єдність», «цілісність», «консолідація», «збирання разом», об'єднання спільних по духу людей для вирішення важливої проблеми, яку не під силу розв'язати обмеженому колу людей, навіть дуже компетентних (недаремно ж в історії залишилися сім християнських Соборів, на яких було вироблено усі канони й правила християнської віри).

Ретроспективний аналіз еволюції ідеї соборності в Україні засвідчує, що вона є архетипічною для нашого народу: уся українська культура є соборною за своїм змістом (толока в селі, козацька Рада, святкування найважливіших свят – усі обрядові дійства є колективними і об'єднуючими). Соборним є і традиційне українське мистецтво – і народне, і сакральне:

- найважливіший і найбільший християнський храм називається собором;
- зібрання церков і поселень ченців навколо собору утворювало лавру;
- церковний хор, спільне (соборне) виконання молитов під час служби;
- кільцево-радіальна забудова села (на відміну від лінійної російської «деревні»).

Разом з тим, слід зазначити, що оскільки Україна, географічно межуючи із Західною Європою й Росією, має багато спільного з культурою кожної з них, то у національному характері українців

поєднуються такі суперечливі риси, як соборність, цілісність світосприйняття й водночас – високий рівень сформованості «територіального» почуття, що виявляється у прив'язаності їх до свого «клап'я землі» [4, с. 140] та схильності до духовного усамітнення, яку М. Гоголь називав «духовний монастир» [12, с. 22].

Аналізуючи національно-культурні відмінності народів Східної та Західної Європи, неможливо залишити поза увагою впливу, який здійснює на формування соціокультурної ідентичності їх представників архітектура культових споруд як відображення ідей, вражень, фантазій, властивих людям цих культур у певні історичні періоди.

Зокрема, антична архітектура свідчить про те, що люди Античної доби жили в гармонії з природою й богами, присутність яких реально відчувалася в їхніх храмах, що були своєрідними вівтарями природи. В епоху Романтизму храм став, на думку Г. Соколіної, уособленням не лише природних сил, але й духу общини. Межа Ренесансу й бароко позначила перехід до абстрагованого архітектурного мислення, створення певної дистанції між людиною і природою [1, с. 9].

З метою подолання цієї дистанційованості на початку ХХ ст. Р. Штайнер запропонував у своїй архітектурі розширити сферу застосування наукових принципів та технологій будівництва як засобів самовираження творців архітектурних споруд, виявлення їхнього духовного світу й у такий спосіб повернення до природи. Він стверджував, що «будівля – це орган, за допомогою якого Бог може спілкуватися із людиною» [11].

Показовим у цьому зв'язку є той факт, що православні й католицькі храми, слугуючи спільній меті проповідування християнства, мають суттєві розходження в архітектурному рішенні та в релігійній символіці. Відмінності в православній та католицькій архітектурі виявляються у тому, що православним культовим спорудам більше притаманна антропоморфність, яка відповідає християнському розумінню людини як храму Божого. Антропоморфні риси православними перенесено й у назви елементів храмової архітектури: глава храму, пояс храму, підшва храму. Це свідчить, на думку М. Богданова, про типологічну близькість храму до людського тіла, спричинену проекцією назовні людського мислення [2, с. 13-14]. Символіка західноєвропейських храмів, особливо романських й готичних, більше пов'язана з матеріально-просторовим

виразом ідеї прагнення особистості до «горнього», неземного, піднесеного.

Можливо, цими архітектурними особливостями храмів зумовлені й відмінності у музичному супроводі церковних відправ у католиків та православних, перші з яких використовують у службі інструментальну, органну духовну музику, а другі – виключно хоровий багатоголосний акапельний спів.

Значними відмінностями характеризується також внутрішнє оздоблення католицьких і православних храмів. Зокрема, першим притаманна велика кількість скульптур і реальність живописних зображень ікон, які є подібними до картин і підпорядковуються меті загострення сприйняття Слова Божого через викликання у вірян сильного емоційного відгуку, співпереживання Христовим страстям і біблійним подіям. Натомість, для православного храму характерною є мінімізація скульптурних зображень і використання ікон зі зворотною перспективою. Завдяки цьому у віруючого має складатися враження, що не він споглядає лики святих під час своєї молитиви, а навпаки – вони самі на нього «дивляться». Схематичність же і «простота» іконописних зображень підкреслюють не зовнішню, а внутрішню духовну сутність святих, яка має стати цінністю й для віруючого.

Порівнюючи православну та католицьку традиції іконопису, А. Кураєв, О. Лосев, Є. Трубецкой, В. Шубарт та ін. зазначають схематичність, символічність, філософічну й релігійну заглибленість, одухотвореність ликів святих на православних іконах і чуттєвість, правдоподібність, характерність та естетизм – на католицьких [9, с. 381-382]. В. Шубарт навіть протиставляє «просвітлені лики православних ікон» «ієзуїтським головам Заходу з їхніми пласкими, суворими, цезаристськими обличчями» [9, с. 382].

Дослідники сходяться на думці, що іконопис сприяє утвердженню культурних відмінностей католицизму й православ'я, впливаючи на формування відповідного їм ідеалу людини. Так, ідеалом західної християнської традиції, відображеним на католицьких іконах, є красиве, молоде обличчя – для православної традиції більш шанованими є образи старих людей із великим життєвим досвідом. Саме тому на православних іконах майже не зустрінеш ликів святих, що випромінюють молодість та здоров'я [6, с. 68]. Водночас, за оцінкою Є. Трубецького, «коли іконописців починають цікавити деталі й подробиці самі по собі, незалежно від

того духовного змісту, що виражається формами й фарбами, виходить живопис надзвичайно тонкий, підчас віртуозний, але у цілому дріб'язковий: у ньому немає ані глибини почуття, ані висоти духовного політу: це майстерність, а не творчість» [9, с. 382] і вона сприяє утвердженню низькоконтекстної культури, канони якої легко змінюються. Прагнення ж православ'я до позачасового й вічного зумовило висококонтекстність духовної слов'янської культури, що втілилася у різних формах творчості [6, с.с. 88, 111].

Як наслідок, результати впливів православного та католицького церковного символізму яскраво виявляються у характері релігійності, поведінці та стилі життя їхньої пастви, позначаються на національній ідентичності та індивідуальності цілих народів. Зокрема, дослідники відзначають, що виховання православною культурою прищепило слов'янам ціннісну мотивацію обов'язку, на відміну від раціональної мотивації користі, що домінує на Заході [6, с. 383].

У сучасному глобалізованому суспільстві, що характеризується все більш активним взаємопроникненням культур і нівелюванням міжкультурних відмінностей, людина опиняється у полікультурному просторі, в якому водночас співіснують різні національні й культурні цінності та ідеали. Набуваючи широкого доступу до них, вона виявляється у ситуації ціннісного вибору, результатом якого стає її ідентифікація з певною національною, соціальною чи культурною групами. А це означає, що, ідентифікуючись з цією групою, людина безумовно приймає її картину світу й ціннісні орієнтації, а отже, інтерналізовані нею раніше цінності, які не співпадають з новими, мають зживатися, тобто людина має їх зрікатися. Наслідком цього стає спочатку зміна її ціннісних орієнтацій та ідеалів, потім трансформація її ідентичності, а на самкінець – зміна її культурного, етнічного, національного, цивілізаційного коду.

Від цієї небезпеки застерігав українців у свій час ще В. Липинський: «Найбільший український руїник – найбільший український реакціонер, для якого минувшина чужа, бо досвіду історичного, традиції та національної індивідуальності в ньому немає, бо він безбатченко, маріонетка, що періодично вискакують на нашій землі і, відігравши свою роль в чужих спритних ркуках, зникають з історичної сцени, не залишивши по собі «ні науки, ні завітів» своїм нащадкам» [7, с. 68].

Виходячи із зазначеного вище, вважаємо справою державної ваги збереження й забезпечення міжпоколінної наступності національної культури і мистецтва як «коренів» національно-культурної ідентичності українського народу, а також поширення серед української молоді знань про національний характер та етнокультурні особливості українців, залучення її до культурно-мистецької діяльності як ефективного засобу заапобігання відчуженню підростаючого покоління від національної культури; формування в нього національної свідомості й самосвідомості, етнокультурної ідентичності; виховання «нової генерації носіїв національного духу і національної ідеї – національної еліти, яка ідентифікує себе з українською державністю, її культурою, традиціями і національними святинями» [10, с. 105].

Вирішувати ці завдання покликана національна школа, зміст освіти в якій має ґрунтуватися на культурних і соціальних архетипах, що лежать в основі національної психології українців, та, інтерналізуючись, визначають систему їх ціннісних координат у сучасному світовому соціальному і культурному просторах та їхню соціокультурну й національну ідентичності.

Узагальнення викладеного у статті зумовлює **висновок**, що стильові особливості мистецтва здійснюють визначальний вплив на формування соціокультурної ідентичності молодого покоління, а отже, зусилля педагогів сучасної школи (і загальної, й професійної, і вищої) мають бути спрямовані, по-перше, на вивчення існуючого соціокультурного середовища, в якому перебувають їхні вихованці, а по-друге, на педагогічну корекцію впливів цього середовища: підсилення і закріплення тих, що сприятливо позначаються на розвиткові їх соціокультурної ідентичності, й послаблення та вироблення опірності до небажаних впливів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Архитектура и антропософия* (2001) Москва, Изд-во КМК. 268 с.
2. Богданов Н. (2004) *Типология индивидуальности*. Москва: Ин-т общегуманитарных исследований. 384 с.
3. Боров Ю. (2005) *Эстетика*. Москва: Русь-Олимп: АСТ: Астрель. 829 с.

4. Ващенко Г. (1976) *Виховний ідеал*: підручн. для виховників, учителів і українських родин. Вид-во Центральної Управи Спілки Української Молоді. Брюссель. 208 с.
5. Кривцун О.А. (2000) *Естетика*. Москва: Аспект Пресс. 434 с.
6. Кузьменкова Ю. Б. (2005) *От традиций культуры к нормам речевого поведения британцев, американцев и россиян*. Москва: Изд. дом ГУ ВШЭ. 316 с.
7. Липинський В. (1995) *Листи до братів-хліборобів*. Твори. Т. 6. Київ-Філадельфія. 470 с.
8. Наливайко Д. С. (2003) Бароко. *Енциклопедія сучасної України*. У 25 т. К. КБ ЕСУ НАН України. Т.2. 872 с.
9. Отич О.М. (2008) *Мистецтво у розвитку індивідуальності: історичний і методологічний аспекти*. Монографія. Чернівці. Зелена Буковина. 455 с.
10. Філіпчук Г. (2002) *Громадянське суспільство: освіта, етнокультура, етнополітика*: монограф. Чернівці. Зелена Буковина. 488 с.
11. Хич К. (2001) *Учение Гёте о метаморфозе и архитектурный импульс Рудольфа Штайнера. Архитектура и антропософия*. М. Изд-во КМК. С. 106-112.
12. Чижевський Д. (1992) *Нариси з історії філософії на Україні*. К. Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза». 230 с.

REFERENCES

1. *Architectura i antroposophia* (2001) М. Izd-vo КМК. 268 s.
2. Bogdanov N. (2004) *Typologia individualnosti*. М. In-t obshchegumanitarnykh issledovaniy. 384 s.
3. Borev Y. (2005) *Esthetysa*. М. Rus-Olimp: AST: Astrel. 829 s.
4. Vaschenko G. (1976) *Vychovniy ideal: Pidruchnyk dla vychivnykiv, uchyteliv i ukraynskykh rodyn*. Vyd-vo Tsentralnoy Upravu Spilky Ukraynskoey Molody. Brussel. 208 s.
5. Krivcun O.A. (2000) *Esthetysa*. М. Aspect Press. 434 s.
6. Kuzmenkova U.B. (2005) *От tradiciy culturey k normam rechevogo povedeniya brytancev, americancev i rossian*. М. Izd. dom GU VSHE 316 s.

7. Lipinskiy V. (1995) *Listy do bratv-chliborobiv*. Tvory. T. 6. Kiyv-Philadelphia. 470 s.
8. Nalivayko D. S. (2003) *Baroko Enciklopedia suchasnoy Ukrainy*. U 25 t. K. KB ESU NAN Ukrainy. T.2. 872 s.
9. Otych O. M. (2008) *Mystectvo u rozvitku individualnosti: istorichniy i methodichniy aspekt*. Monographia. Tchernivcy. Zelena Bukovina. 455 s.
10. Philipcuk G. (2002) *Gromadyanske suspilstvo: osvita, ethnocultura, ethnopolityca*. Monographia. Tchernivcy. Zelena Bukovina. 488 s.
11. Hych K. (2001) *Uchenie Goethe o mrtamorfoze i architeturniy impuls Rudolpha Shtainera*. *Architectura i antroposophia*. M. Izd-vo KMK. S. 106-112.
12. Chychezvskiy D. (1992) *Narisy z istoriy filosofiy na Ukraini*. K. Vyd-vo «Oriy» pry UKSP «Kobza». 230 s.

Olena Otych

ETHNOPSYCHOLOGICAL FUNDAMENTALS OF THE USE OF ART IN THE FORMATION OF SOCIO-CULTURAL IDENTITY OF PERSONALITY

Abstract. *The article actualizes the importance of art in the identification and formation of national, social and cultural identities. Based on the analysis of stylistic features of the art of architecture and painting, the features of the national character of the representatives of Western European and Slavic cultures are characterized.*

Based on the analysis of cultural differences between Eastern and Western Europe, it is concluded that the dominant artistic styles characteristic of the cultures of the peoples inhabiting them correlate with the features of their national character. In particular, Western European culture is characterized by Gothic and Romanesque styles, while the Orthodox Christian culture of the Eastern Slavs is characterized by Baroque and Classicism. Each of these styles forms the corresponding socio-cultural identity of its bearers, using its inherent means: Gothic - through "beauty", toy, "photographic" in the image of the human body, material and spatial expression of the idea of the desire of the individual to the "upper", unearthly, sublime; Baroque - due to the desire for

external effects, extreme pomp, abundance and sophistication of details, splendor, which determines the "decorative" national character.

Emphasis is placed on the need to preserve and enrich national culture and art as the "roots" of the national and cultural identity of the Ukrainian people, as well as to spread among Ukrainian youth knowledge about the national and cultural characteristics of Ukrainians and involve them in cultural and artistic activities as an effective means of educating the national elite.

Keywords: *ethnopsychology, identity, identification, national character, Ukrainian people, art, culture, artistic styles, urban planning, architecture, painting.*

Дата подання рукопису: 19 березня 2021 р.

Дата прийняття до друку: 13 травня 2021 р.